

DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(9\).2024.0001](https://doi.org/10.35387/ucj.1(9).2024.0001)

НОРМАТИВНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Галина Сотська

e-mail: galasotska@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-0184-2715>

Олена Тринус

e-mail: evtrinus@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2945-0796>

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена важливістю формування інформаційної грамотності майбутніх викладачів закладів вищої освіти в умовах глобальних технологічних змін та розповсюдження інформаційних ресурсів. Наголошується, що грамотна й професійна взаємодія з інформацією є не тільки педагогічною необхідністю, але й педагогічним обов'язанням майбутнього науково-педагогічного працівника, який під час навчання має сам оволодіти інформаційними знаннями, вміннями, навичками, а також бути готовим навчити цьому здобувача освіти. Виявлено, що в міжнародному нормативному полі існує більш ніж тридцятирічний досвід створення нормативних документів, що інтегрують інформаційну грамотність в освітню, професійну та інші сфери діяльності особистості та проаналізовано деякі з них, систематизовано характеристики, якими має володіти інформаційно грамотний випускник закладу вищої освіти (здатність до усвідомлення власних інформаційних потреб, розуміння функцій різноманітних джерел інформації, вміння шукати, критично оцінювати та створювати нову інформацію з метою досягнення професійних цілей). Узагальнено вимоги до інформаційної грамотності випускників магістратури українських закладів вищої освіти, які позначені у низці державних освітніх стандартів та програм (Національна рамка кваліфікацій; стандарти вищої освіти; професійний стандарт викладача закладу вищої освіти; освітньо-професійні програми підготовки магістрантів; силабуси навчальних дисциплін). Представлено результати опитування майбутніх викладачів щодо їхнього уявлення про стан формування інформаційних знань, умінь, навичок у закладах вищої освіти, рівень їхньої інформаційної грамотності. Зроблено висновок про необхідність розроблення спеціалізованого блоку дисциплін з інформаційної грамотності для здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: інформаційна грамотність, формування інформаційної грамотності, майбутній викладач закладу вищої освіти, магістратура, нормативно-правове забезпечення.

NORMATIVE ASPECT OF INFORMATION LITERACY FORMATION OF FUTURE TEACHERS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Halyna Sotska

e-mail: galasotska@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-0184-2715>

Olena Trynus

e-mail: evtrinus@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2945-0796>

Abstract. *The relevance of the study is due to the importance of forming information literacy of future teachers of higher education institutions in the context of global technological changes and the proliferation of information resources. It is emphasized that competent and professional interaction with information is not only a pedagogical necessity, but also a pedagogical obligation of a future research and teaching staff member who, during their studies, must master information knowledge, skills, and be ready to teach this to a student. It is revealed that in the international regulatory field there is more than thirty years of experience in creating regulations that integrate information literacy into educational, professional and other spheres of human activity and some of them are analyzed, the characteristics that an information literate graduate of a higher education institution should have (the ability to realize their own information needs, understanding the functions of various sources of information, the ability to search, critically evaluate and create new information in order to achieve professional development) are systematized. The article summarizes the requirements for information literacy of master's graduates of Ukrainian higher education institutions, which are outlined in a number of state educational standards and programs (National Qualifications Framework; higher education standards; professional standard of a teacher of a higher education institution; educational and professional programs for master's students; syllabi of academic disciplines). The results of the survey of future teachers regarding their perception of the state of formation of information knowledge, skills and abilities in institutions of higher education, the level of their information literacy are presented. It is concluded that it is necessary to develop a specialized block of disciplines on information literacy for applicants for higher education.*

Key words: *information literacy, formation of information literacy, future teacher of higher education institution, master's degree, normative-legal support.*

Вступ.

В умовах становлення глобального інформаційного суспільства, впровадження, у зв'язку з цим, нової парадигми освіти, провідним фактором якої є опанування способами безперервного набуття нових знань, навичками роботи з будь-якою інформацією, актуалізується проблема підготовки майбутнього викладача закладу вищої освіти до професійної діяльності в якісно нових умовах, формування його інформаційної грамотності.

Загальновизнаним є факт, що сучасні здобувачі освіти, у тому числі – майбутні педагоги, є активними та впевненими користувачами інформаційних ресурсів, більшість з них розуміють можливості Інтернету, спроможні у пошуку інформації, з легкістю розбираються в інтерфейсі будь-якого пристрою. Однак, ураховуючи вимоги майбутньої педагогічної діяльності, рівень інформаційної грамотності студентів здебільшого можна охарактеризувати як початковий, інтуїтивний, що є недо-

статнім для розв'язання професійно значущих завдань.

Формування інформаційної грамотності випускника закладу вищої освіти – майбутнього викладача, передбачає цілеспрямоване набуття фундаментальних знань щодо сутності інформаційних процесів, практичних умінь грамотної взаємодії з інформаційним середовищем, стійких навичок захисту від його негативного впливу для ефективного здійснення професійно-педагогічної діяльності.

Теоретична основа і методи дослідження. Теоретичним підґрунтям дослідження стали українські та зарубіжні наукові праці, присвячені обґрунтуванню сутності понять інформаційної сфери. Різні аспекти феномену інформаційної грамотності вивчали: Н. Баззетто-Голлівуд (N. Buzzetto-Hollywood); С. Брандт (S. Brandt); К. Брюс (C. Bruce); О. Гладченко; К. Еддісон (C. Addison); І. Кац (I. Katz); С. Кемпбел (S. Campbell); Х. Лау (J. Lau); Д. Маккензі (J. McKenzie); Е. Мейєрс

(E. Meyers); X. Радер (H. Rader); З. Савченко; Е. Хед (A. Head); М. Хепворт (M. Herworth) та інші.

Компоненти комп'ютерної грамотності фахівця досліджували: Д. Блейк (J. Blake); М. Гомес (M. Gomes); С. Литвинова; Л. Макаренко; М. Сантос (M. Santos); М. Хофман (M. Hoffman) та інші.

До проблеми формування медіаграмотності здобувачів освіти зверталися науковці: М. Друшляк; О. Волошенко; А. Грізл (A. Grizzle); В. Іванов; М. Коткова; Л. Найдьонова; Г. Онкович; Д. Пенні (D. Penny); О. Семенов та ін. Різні аспекти інформаційної компетентності, інформаційної культури стали об'єктом дослідження: О. Барановської; Н. Боловськ; О. Ворон; М. Голованя; Р. Гуревича; А. Коломієць; О. Овчарук; Дж. Олівер (G. Oliver); О. Прудникової; Ю. Рамського; О. Спіріна; Т. Тихонової та інші.

Теоретичною та методологічною основою дослідження слугували нормативно-правові акти України й зарубіжжя, що регулюють питання підготовки майбутнього викладача закладу вищої освіти до взаємодії з різноманітними видами інформації. Зокрема, ретельно вивчено такі документи, як: рамки кваліфікацій; освітні, професійні стандарти; програми підготовки здобувачів освіти.

Для досягнення мети дослідження було застосовано низку наукових методів. Методи аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення використовувалися для вивчення джерел з проблеми дослідження, порівняння позицій учених щодо змісту досліджуваних понять та їх узагальнення, опрацювання нормативно-правових документів інформаційної сфери. Системний метод сприяв дослідженню структури інформаційної грамотності, її окремих взаємопов'язаних складників. Метод опитування, який

проводився шляхом збору інформації під час онлайн бесід із здобувачами освіти, дозволив зібрати інформацію щодо їхнього ставлення до формування власної інформаційної грамотності. Прогностичний метод спрямовувався на обґрунтування висновків та рекомендацій щодо удосконалення процесу становлення інформаційної грамотності майбутніх викладачів.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні важливості інформаційної грамотності як ключової характеристики сучасного викладача закладу вищої освіти; здійсненні аналізу українських та зарубіжних нормативно-правових документів, що регулюють формування інформаційної грамотності майбутнього викладача; вивчення стану цього процесу шляхом опитування майбутніх магістрів з освітніх, педагогічних наук.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетна роль інформаційної грамотності у сучасному соціальному, культурному, економічному розвитку підтверджується активним функціонуванням спеціальних міжнародних організацій (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки, культури (UNESCO), Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та організацій (IFLA), Міжнародний альянс з інформаційної грамотності (IAIL) тощо), діяльність яких спрямована на вивчення проблем створення інформаційно грамотного суспільства, підготовки людини до життя й професійної діяльності у глобальному інформаційному просторі, нормативне врегулювання цих процесів

Україна має власну історію розвитку базових засад інформаційного суспільства, пов'язану з діяльністю всесвітньо відомої школи кібернетики, створенням різноманітних інформаційно-комунікаційних технологій, загальнодержавних інформаційно-аналітичних систем різного рівня та призначення,

формуванням з початку 90-х років минулого століття правових основ розвитку державної інформаційної політики. У нормативно-правових та законодавчих актах (Закони України: «Про інформацію» (1992); «Про національну програму інформатизації» (1998); «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» (2007); «Про захист персональних даних» (2010), «Про доступ до публічної інформації» (2012); Доктрина інформаційної безпеки України (2009); Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки (2018); Концепція розвитку цифрових компетентностей (2021) тощо), зокрема, акцентовано на необхідності ґрунтовного дослідження питання формування інформаційної грамотності фахівців, підготовки для цього інформаційно грамотних педагогів.

Аналіз наукових розвідок засвідчує, що термін «інформаційна грамотність» («information literacy») вперше було застосовано П. Зурковскі (P. Zurkowski), президентом Асоціації інформаційної індустрії Сполучених Штатів Америки, в 1974 році у презентованій ним доповіді щодо створення Національної програми розвитку інформаційної грамотності. Поняття описується як універсальний набір інформаційних навичок фахівця для здійснення ним професійної діяльності, при цьому наголошується на існуванні чіткої грані між грамотністю та неграмотністю в інформаційному світі (Zurkowski, 1999).

У подальшому вивчення терміну здійснюється переважно працівниками бібліотечної сфери та пов'язується з формуванням базових інформаційних знань, умінь, навичок. У трактуванні фахівців Американської асоціації шкільних бібліотек (AASL) та Американської бібліотечної асоціації (ALA) інформаційно грамотна людина характери-

зується здатністю працювати з інформацією, що передбачає: усвідомлення потреби в неї; вміння знаходити та оцінювати; ефективно використовувати (Information Power: Building Partnerships for Learning, 1998)

Таке розуміння інформаційної грамотності залишається актуальним. Але в умовах стрімкого накопичення великих масивів інформації, урізноманітнення способів її передачі сутність поняття еволюціонує та пов'язується не тільки з механістичними бібліотекознавчими вміннями, прийомами пошуку документів у бібліотечних каталогах, але з розумовими процесами вищого рівня, які передбачають використання сучасних інформаційних технологій, розроблення стратегій пошуку інформації в Інтернеті, застосування новітніх методів її оброблення. Це підтверджується багаточисельними науковими розвідками вчених, які наповнюють поняття новим змістом та вивчення яких дає змогу констатувати трансформацію поняття інформаційної грамотності від елементарних навичок до способу мислення сучасної особистості.

Слід зауважити, що на сьогодні немає чіткого й однозначного тлумачення досліджуваного поняття, для його характеристики використовуються різні сутнісні ознаки. Визначаючи ключовою у формуванні термінологічного значення поняття дефініцію «інформація», зарубіжні дослідники трактують інформаційну грамотність як:

– дороговказ інформаційного суспільства, одне з основних прав особистості в цифровому світі (Information for All Programme, 2006);

– мультиграмотність в умовах глобальних та технологічних змін (Cope, & Kalantzis, 2000);

– інтелектуальну структуру для розуміння функцій різноманітних джерел інформації, їх використання та

створення інформації для досягнення особистих, освітніх, професійних цілей (Brandt, 2001; Addison, & Meyers, 2013);

- інтегрований набір навичок, інструментів, ресурсів, якими має оволодіти майбутній фахівець для здійснення аналізу та критичної оцінки будь-якої інформації (Rader, 2001; Buzzetto-Hollywood, 2018);

- здатність до пошуку (знаходження потрібної інформації, її аналіз, систематизація, виокремлення корисних даних), інтерпретації (перетворення інформації у знання, їх розуміння) та генерації нових ідей (розвиток нових ідей/гіпотез) (McKenzie, 1997; Bruce, 2003);

- критичне мислення, уміння навчатися впродовж життя (Lau, 2006; CILIP Definition of Information Literacy, 2018);

- універсальну компетентність, основу ключових компетентностей майбутнього фахівця (Katz, 2007);

- загальну здібність вчитися і працювати в умовах інформаційного суспільства, що залежить від контексту діяльності (Campbell, 2008; Head A., Fister B., Geoffrey S., & MacMillan M., 2022).

Заслужують на увагу висновки Дж. Шапіро (J. Shapiro) та Ш. Хьюз (S. Hughes), які розглядають інформаційну грамотність новою гуманітарною наукою, чинником уникнення протиставлення протилежних складників процесів інформатизації – технократичного, пов'язаного з швидким розвитком інформаційних технологій, й гуманістичного, спрямованого на збереження духовних цінностей людини. Одними з перших вчені обґрунтовують цілісний підхід до формування інформаційної грамотності, необхідність спеціальної інформаційної підготовки особистості, що забезпечуватиме її цілеспрямовану діяльність із задоволення власних ін-

формаційних потреб, сприятиме успіху у різних видах функціонування, соціальної захищеності в інформаційному суспільстві (Shapiro, & Hughes, 1996).

Аналіз наукових праць, нормативно-правових документів засвідчує, що поняття «інформаційна грамотність» має широке розповсюдження, лідируючу позицію в англomовному нормативному, освітньому, академічному просторах. Слід констатувати, що автори часто ототожнюють досліджуване поняття з іншими, що характеризують складний, багатоаспектний процес взаємодії особистості з інформацією, беручи до уваги їх схожість, частковий або повний збіг компонентного складу. З метою досягнення однозначності понятійного апарату інформаційної грамотності, виявлення подібності та відмінності складників, що містять споріднені інформаційній грамотності поняття, потребують пояснення такі, зокрема, дефініції, як: «комп'ютерна грамотність»; «медіаграмотність»; «грамотність у сфері ІКТ»; «інформаційна компетентність»; «інформатична компетентність»; «інформаційна культура», що найчастіше використовуються в термінологічному полі інформаційної сфери.

Узагальнюючи висновки зарубіжних та українських учених, констатуємо, що комп'ютерна грамотність (computer literacy) включає все те, що потрібно людині для роботи з комп'ютером, з метою функціонування в інформаційному суспільстві – знання з основ інформатики, практичні уміння й навички для роботи з сучасною комп'ютерною технікою, її апаратним та програмним забезпеченням. Співставлення понять «комп'ютерна грамотність» та «інформаційна грамотність» свідчить про подібність їх компонентного складу, що пов'язується, зокрема, з розумінням теорії інформації, методів та засобів її опрацювання тощо. Разом з цим дозво-

ляє зробити висновок, що зазначені поняття не є синонімічними, тому що інформаційна грамотність передбачає використання більш широкого набору інформаційних технологій, аніж комп'ютерні. Отже, поняття «комп'ютерна грамотність» перебуває у підпорядкованому відношенні стосовно поняття «інформаційна грамотність», є її необхідною умовою, технічним компонентом (Santos, & Gomes, 2023; Hoffman, & Blake, 2003; Макаренко, 2008).

Медійна грамотність, медіаграмотність (media literacy) спрямовується на формування особистості, здатної взаємодіяти з різними типами медіа, а саме: розуміти роль та функції медіа та інших провайдерів у сучасному суспільстві; вміти визначати зміст та критично оцінювати медіаконтент; взаємодіяти з медіа з метою створення та розповсюдження власних медіатекстів. З 2008 року впроваджується стратегія ЮНЕСКО, згідно якої медійну та інформаційну грамотності, що традиційно вивчалися як окремі галузі знань, об'єднано в сукупний набір компетентностей, що необхідні для сучасного життя й професійної діяльності особистості – медійно-інформаційну грамотність, МІГ (media and information literacy, MIL). Крім медійної та інформаційної грамотності МІГ містить інші її види (бібліотечна, цифрова, інтернет-грамотність, грамотність у соціальних мережах, новинна грамотність, грамотність з використання електронних ігор, аудіовізуальна грамотність тощо), що передбачають вміння й навички роботи з різними видами інформації у різних середовищах (бібліотеки, архіви, музеї, Інтернет тощо). Вважаємо, що серед зазначених видів грамотності інформаційна грамотність має більш загальний характер, тому що дозволяє людині працювати з будь-яким видом інфор-

мації. Це уможливлює висновок, що в контексті дослідження поняття «медіа-грамотність» має підпорядкований характер та є складником інформаційної грамотності (Media and information literacy, 2018; Друшляк, Семенов, Грона, Пономаренко, & Семеніхіна, 2022; Іванов, & Волошенюк, 2014; Grizzle, Moore, Dezuanni, Asthana, Wilson, Banda, & Onumah, 2020).

Поняття «інформаційна компетентність» (information competence) та її складники – «інформатична компетентність» (informatics competence); «інформаційно-комунікаційна компетентність» (information and communicative competence), розширюють поняття інформаційної грамотності, тому що розглядаються як якості особистості, що інтегрують не тільки сукупність знань, умінь, навичок щодо ефективної роботи з інформацією в будь-яких її формах, але включають якості більш високого рівня, пов'язані із здатністю ефективно діяти в інформаційному середовищі, застосовувати зазначені характеристики у вирішенні професійних завдань, набутті власного досвіду в інформаційній діяльності (Боловськ, 2006; Спірін & Вакалюк, 2019).

У зв'язку з тим, що розвиток інформаційної грамотності насамперед визначається потребою у використанні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), а інформаційні навички значною мірою співпадають з навичками у сфері цих технологій, вчені доводять тісну взаємозалежність між поняттями «інформаційна грамотність» та «грамотність в галузі ІКТ» (ІКТ-грамотність). Але не ототожнюють їх, пояснюючи це тим, що ефективність взаємодії з інформацією хоча і неможлива без оволодіння навичками її опрацювання за допомогою комп'ютера та телекомунікаційних засобів, втім головним чином залежить від критичного мислення ко-

ристувачів, їхньої здатності до логічних міркувань. Тобто інформаційна грамотність розглядається інтелектуальною основою роботи з інформацією, окремою, більш широкою сферою компетентності у порівнянні з інформаційно-комунікаційними технологіями, технологічним компонентом інформаційної, інформатичної, інформаційно-комунікаційної компетентності (Grizzle, Moore, Dezuanni, Asthana, Wilson, Banda, & Onumah, 2020).

Інтегральним показником рівня досконалості особистості в інформаційній сфері діяльності є інформаційна культура (information culture), складниками – інформаційні знання, уміння, навички, що відповідають складникам інформаційної грамотності. Але на відміну від останньої інформаційна культура включає такий психологічний компонент, як інформаційний стиль мислення – сукупність поглядів людини на інформаційну сферу суспільства, її знання, цінності, переконання, ідеали тощо, які формують уявлення особистості про світ інформації та визначають її аксіологічну позицію щодо цього світу.

Отже, зіставлення низки термінів, пов'язаних з інформаційною грамотністю, уможливило висновок про схожість їх обсягу та змісту, але самостійність, диференціацію та логічність такого термінологічного ряду: «інформаційна грамотність» → «інформаційна компетентність» → «інформаційна культура». На рисунку 1 (додаток 1) представлено схему взаємозв'язків між досліджуваними поняттями, що візуалізує їх відмінність та у подальшому полегшує процес формування.

На переконання М. Хепворза (М. Herworth), формування інформаційної грамотності майбутнього фахівця, у тому числі педагога, не відбувається одномоментно. Цей процес має

постійний та динамічний характер та здійснюється через навчання і практику при переході від нижчого рівня освіти до її вищого рівня, коли відповідно до розширення джерел та форм інформації удосконалюються уміння й навички щодо її опрацювання, що забезпечує наступність в оволодінні зазначеної характеристики (Herworth, 2000).

З. Савченко виокремлює три рівні набуття навичок інформаційної грамотності: первинні, якими мають оволодіти всі члени інформаційного суспільства та які формуються під час набуття базової середньої освіти; розвинені – що спрямовуються на опанування більш досконалішими вміннями, зокрема щодо володіння методологією та методикою роботи з інформаційними даними, інформаційними носіями, офісними програмами тощо, та набуваються на останньому етапі одержання повної загальної середньої освіти; професійні, що передбачають вільне володіння методами пошуку, відбору, оцінювання навчальних, методичних, інших матеріалів, що формуються у закладі вищої освіти (Савченко, 2011). Це дозволяє зробити висновок, що сенситивним для набуття основних навичок інформаційної грамотності, що використовуватиме майбутній фахівець у власній діяльності, є період навчання у закладі вищої освіти.

Важливість формування інформаційної грамотності майбутнього викладача на другому рівні вищої освіти – у магістратурі пов'язується з опануванням здобувачем освіти універсальних знань, умінь, навичок, що дозволяють орієнтуватися в інформаційному середовищі, взаємодіяти з будь-якими джерелами інформації, різними типами та видами інформаційних ресурсів з метою набуття здатності до виконання професійно-педагогічної та наукової

діяльності в динамічно змінюваних умовах інформаційної реальності.

Особливістю формування інформаційної грамотності магістранта-майбутнього викладача, є те, що здобувач освіти має не тільки навчитися задовольняти власні інформаційні потреби, але й підготуватися до здійснення функцій подальшої викладацької діяльності. Тому завдання магістратури реалізуються в особистісному та професійному вимірах та передбачають відповідно: по-перше, оволодіння студентами комплексом знань, умінь, навичок із самостійного швидкого сприйняття й опрацювання великих обсягів інформації; по-друге – набуття готовності до виконання професійних функцій викладача, пов'язаних із задоволенням освітніх потреб здобувачів освіти в інформаційному середовищі, управління їхньою інформаційною діяльністю.

Формування інформаційної грамотності майбутніх магістрів відбувається з урахуванням таких принципів:

– принципу системності, який забезпечує цілісність феномену інформаційної грамотності, взаємозалежність її складників, спрямованих на розвиток мислення майбутнього магістра щодо опрацювання інформації, її джерел, включення здобутої інформації у власну базу знань з метою використання для досягнення конкретних навчальних та професійних цілей, подальшого професійного розвитку й саморозвитку;

– принципу неперервності, що передбачає використання можливостей усіх рівнів неперервної освіти для формування й розвитку інформаційної грамотності майбутнього педагога, впровадження у цьому контексті сучасної ідеї – «освіта впродовж життя»;

– принципу пріоритетності, головним чинником якого є обов'язкове включення інформаційного компонен-

ту, як одного з провідних в умовах цифровізації освіти, до змісту підготовки студентів магістратури в контексті їхньої подальшої професійно-педагогічної діяльності у закладах вищої освіти;

– принципу динамічності, що передбачає, що формування інформаційної грамотності майбутнього викладача має відбуватися з урахуванням як сучасного стану, так і тенденцій інформаційного розвитку, що забезпечуватиме ефективну професійну діяльність відповідно до запитів суспільства, світових стандартів, потреб особистості;

– принципу достатності, що спрямовується на використання сукупності форм, методів, засобів навчання задля формування достатньої кількості інформаційних знань, умінь, навичок щодо самостійного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності;

– принципу поліфункціональності, який визначає місце інформаційної грамотності, як багатоаспектного утворення, необхідного для набуття відповідного рівня освіченості, у структурі професійної компетентності майбутнього педагога, а також його здатність застосовувати обмежений програмою обсяг інформаційних знань, умінь, навичок у необмеженій кількості професійних ситуацій, забезпечувати можливість подальшої мобільності кваліфікації.

Сутність інформаційної грамотності майбутнього викладача розкривається через функції, які вона виконуватиме у професійній діяльності:

– адаптивна функція – сприяє пристосуванню до життя та професійній діяльності в інформаційному суспільстві;

– пізнавальна функція – полягає у розумінні сутності інформаційних ресурсів, методів доступу до них задля

можливості здійснення пошуку потрібної інформації;

– інформативна функція – активізує уміння орієнтуватися в постійно наростаючих обсягах інформації, критично її оцінювати, виявляти й відбирати актуальну й значущу, уникати другорядної й недостовірної задля можливості проектувати зміст навчання;

– безпекова функція – спрямована на мінімізацію загроз, пов'язаних з психологічним бар'єром щодо оволодіння уміннями й навичками роботи з інформацією, застосування різних форм методів і прийомів мотивації до підвищення рівня інформаційної грамотності;

– нормативна функція – передбачає розуміння та дотримання вимог нормативних актів щодо врегулювання інформаційної діяльності педагога, застосування ефективних способів контролю інформаційних знань, умінь, навичок.

У міжнародному освітньому просторі існує більш ніж тридцятирічний досвід створення нормативних документів, що інтегрують інформаційну грамотність в освітню, професійну та інші сфери діяльності особистості (зокрема: «Стандарти інформаційної грамотності для навчання студентів» (Американська асоціація шкільних бібліотек (AASL), 1998); модель «Сім стовпів інформаційної грамотності (Об'єднання національних та університетських бібліотек Сполученого Королівства (SCONUL), 1999, 2011); «Стандарти інформаційної грамотності для вищої освіти» (Американська бібліотечна асоціація (ALA), 2000); програма «Інформація для всіх» (ЮНЕСКО (UNESCO), 2001); «Стандарти інформаційної грамотності Австралії та Нової Зеландії» (Інститут інформаційної грамотності Австралії й Нової Зеландії (ANZIIL), 2004); «Стандарти для учнів XXI століття» (AASL, 2007); «Рам-

ка інформаційної грамотності для вищої освіти» (Асоціація дослідницьких бібліотек (ACRL), 2015); «Концепція інформаційної грамотності для вищої освіти» (Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ (IFLA), 2016); «Глобальні стандарти для медійної та інформаційної грамотності: рекомендації з розроблення освітніх програм (ЮНЕСКО, 2019) тощо).

Стандарти з інформаційної грамотності визначають набір основних знань, умінь, здібностей (компетентностей), якими має володіти сучасний фахівець, вони є рамками для їх оцінювання – від рівня базових навичок пошуку до більш складних способів розуміння й використання інформації. Стандарти передбачають гнучкий характер їх впровадження, пов'язаний з адаптацією до контексту професійної діяльності, тому можуть застосовуватися для оцінювання інформаційної грамотності фахівців будь якого профілю, у тому числі – педагогів.

Представимо компоненти інформаційної грамотності, встановлені, зокрема: 1) американським стандартом з інформаційної грамотності (2000), що містить п'ять основних компетентностей, якими має володіти випускник закладу вищої освіти; 2) базовою моделлю інформаційної грамотності Великої Британії (2011), яка є описом семи сфер інформаційної грамотності фахівця; 3) європейською Рамкою цифрової компетентності для громадян, DigComp 2.1 (2017), у якій інформаційна грамотність представлена першим трьохкомпонентним блоком компетентностей, необхідних для повноцінного життя й професійної діяльності в сучасних умовах; 4) стратегічним документом ЮНЕСКО щодо розвитку інформаційної грамотності, що трактує сім навичок взаємодії з інформацією (2020) (Таблиця 1, додаток 2).

Узагальнення змісту зарубіжних нормативних документів дозволяє зробити висновок про те, що їх автори визначають сформованість інформаційної грамотності у здобувача вищої освіти наявністю когнітивних та практичних навичок щодо таких найважливіших компонентів, як: отримування інформації; її оцінки; творчого використання, тобто фактично ототожнюють поняття інформаційної грамотності, інформаційної компетентності, інформаційної культури. На їхню думку, інформаційно грамотний випускник закладу вищої освіти має бути здатним усвідомлювати власні інформаційні потреби, розуміти функції різноманітних джерел інформації, шукати, критично оцінювати та створювати нову інформацію з метою досягнення професійних цілей.

Рекомендації міжнародних організацій є основою для розроблення національних нормативно-правових актів у сфері розвитку інформаційної грамотності. Слід констатувати, що в Україні відсутні спеціальні освітні стандарти у цій сфері, але з 2021 року розпочато створення рамок цифрових компетентностей фахівців. На сьогодні існують Рамка цифрової компетентності для громадян України (2021) та проект Концептуально-референтної рамки цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників (2021), опис яких можна використовувати в якості інструменту для визначення теоретичних знань, практичних умінь та навичок, необхідних для підготовки майбутнього викладача та здійснення ним подальшої професійної діяльності. Рамки містять поняття «інформаційна грамотність», що розглядається однією з ключових компетентностей майбутнього педагога в інформаційному середовищі. Структурні компоненти інформаційної грамотності в узагальненому вигляді представлено у

таблиці 2 (додаток 3) (Концептуально-референта Рамка цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників, 2021).

Вимоги до інформаційної грамотності випускників магістратури позначені також у низці державних освітніх стандартів та програм – Національній рамці кваліфікацій; стандартах вищої освіти; Професійному стандарті викладача закладу вищої освіти; освітньо-професійних програмах; силабусах навчальних дисциплін.

Національна рамка кваліфікацій, що є структурованим описом кваліфікаційних рівнів освіти, передбачає формування у магістрантів інтегральної компетентності як здатності розв'язувати складні задачі та проблеми у процесі навчання й подальшої професійної діяльності у межах певної спеціальності. В описі безпосередньо не використовується назва такої компетентнісної характеристики, як інформаційна грамотність, але спеціалізовані знання, уміння, навички, якими має володіти сучасний фахівець вищої школи, свідчать про необхідність формування у нього на належному рівні критичного мислення, здатності працювати з різними джерелами інформації для здійснення професійної діяльності, донесення власних знань, висновків до осіб, які навчаються, що є ознаками досліджуваної якості (Національна рамка кваліфікацій – Україна, 2021).

Стандарти вищої освіти, які розробляються на основі Національної рамки кваліфікацій, та являють сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти, також містять дані про необхідність оволодіння здобувачами освіти інформаційною грамотністю. Контент-аналіз усіх існуючих (98 одиниць) національних стандартів для другого (магістерського) рівня вищої освіти за всіма спе-

ціальностями у всіх галузях знань (2018-2023 рр.) засвідчив відсутність терміну «інформаційна грамотність» у текстах документів, та дозволив за ключовими словами, які характеризують інформаційні характеристики майбутнього фахівця, систематизувати їх за встановленими у стандартах ключовими компетентностями та результатами навчання.

Зібрані дані, які візуалізовано на рис. 2, уможливили висновок, що у 50 з 98 розглянутих стандартів інформаційні знання, уміння, навички, пов'язані з пошуком, відбором, оцінюванням інформації з метою її використання для вирішення педагогічних завдань, включено до складу загальних компетентностей випускника закладу вищої освіти (51% від загальної кількості стандартів); у 18 стандартах (18,4 %) такі знання, уміння, навички є складником спеціальних компетентностей; у 5 стандартах (5,1 %) вони входять до складу і загальних, і спеціальних компетентностей; у 12 (12,2 %) – включені у заплановані результати навчання інформаційним видам діяльності; у 13 стандартах (13,3 %) зовсім не згадується про інформаційну грамотність, але опис комплексу компетентностей майбутнього викладача засвідчує, що розвиток інформаційних умінь й навичок є необхідним компонентом його підготовки, тому що передбачає обов'язкові дії, пов'язані з пошуком, аналізом, синтезом різноманітних даних (Затверджені стандарти вищої освіти, 2021) (рисунок 2, додаток 4).

Вивчення Професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (2021), що містить перелік та опис загальних, професійних компетентностей, структурованих за трудовими функціями і посадами науково-педагогічних працівників, дозволило зробити висновок про те, що у

змісті документа також відсутній термін «інформаційна грамотність». Натомість є вказівка про необхідність її формування, що орієнтує майбутніх викладачів на оволодіння навичками критичного мислення (ЗК.02); здатністю використовувати інформаційні технології (ЗК.04); здатністю до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК.05) (Затверджено стандарт на групу професій «викладачі закладів вищої освіти, 2021).

Результати опрацювання п'ятнадцяти освітньо-професійних програм (ОПП) за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки («Педагогіка вищої школи»), що реалізує магістерська підготовка майбутніх викладачів у закладах вищої педагогічної освіти й класичних університетах України, а також силабусів окремих навчальних дисциплін, які є складниками інформаційно-освітніх середовищ ЗВО, засвідчили, що інформаційна грамотність, що пов'язується з пошуком, обробленням, інтерпретуванням, критичним аналізом інформаційних джерел у галузі майбутньої спеціальності, є обов'язковим компонентом загальних, спеціальних (фахових, предметних) компетентностей студента. Її формування відбувається у двох напрямках: 1) шляхом вивчення спеціальних навчальних дисциплін та окремих модулів в межах інших дисциплін нормативної (обов'язкової) частини циклів загальної та професійної підготовки, а також вибірових компонентів освітньо-професійної програми; 2) через результати навчання за відповідними спеціальностями, що студент здатний продемонструвати після його завершення.

Перший напрям забезпечується навчальними дисциплінами, пов'язаними з вивченням сучасних інформаційних, цифрових технологій («Сучасні інформаційні технології та методика засто-

сування комп'ютерної техніки в освітньому процесі та наукових дослідженнях»/«Сучасні інформаційно-комунікативні технології в освітньому процесі»/«Інформаційні технології у закладі вищої освіти»/«Інформаційні технології в освіті і науці»/«Інформаційні технології в освіті»/«Комп'ютерно-інформаційні технології в освіті і науці»/«Інноваційні технології навчання і виховання»/«Цифрові технології наукових досліджень в галузі Освіта/Педагогіка»/«Інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у вищій освіті») та їх змістових модулів, окремих тем, безпосередньо спрямованих на оволодіння здобувачами освіти інформаційними знаннями, вміннями, навичками (зокрема: «Комп'ютерні мережі»; «Основи програмного забезпечення»; «Пошук інформації»; «Пошук науково-професійної інформації»; «Бази даних та інформаційні системи»; «Принципи та методи пошуку, аналізу і синтезу інформації»; «Захист інформаційних ресурсів» тощо).

Зауважимо, що зазначені дисципліни включає контент як обов'язкових, так і вибіркового характеру у різних освітньо-професійних програмах підготовки майбутніх викладачів. Крім того, загальноуніверситетські каталоги вибіркового характеру містять такі дисципліни, як: «Інформаційна культура сучасного фахівця»; «Цифрова грамотність викладача вищої школи»; «Робота з інформаційними ресурсами»; «Основи інформаційних технологій на базі ТЗН»; «Інформаційні технології оброблення інформації», викладання яких забезпечують викладачі кафедр інформатики.

Другий напрям передбачає, що під час навчання інформаційній грамотності спеціалізований блок відповідних дисциплін не виокремлюється, а формування досліджуваної якості відбува-

ється через компетентності для успішної суспільної і подальшої науково-педагогічної діяльності та оцінювання рівня їх досягнення. Це засвідчує вивчення, зокрема, силабусів навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи», яка є складником освітньо-професійних програм підготовки магістрів з освітніх, педагогічних наук. Згідно з вимогами цих нормативних документів набуття комп'ютерних навичок, навичок оперування інформацією, дослідницьких здібностей майбутніх викладачів закладів вищої освіти відбувається опосередковано, у процесі виконання завдань із пошуку та опрацювання інформації у межах навчальної дисципліни.

З метою отримання уявлення про стан формування інформаційної грамотності на другому (магістерському) рівні вищої освіти проведено опитування здобувачів освіти. Вибірка становила 30 магістрантів закладів вищої педагогічної освіти та класичних університетів різних регіонів України, підготовка яких відбувається зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки. Якісне опитування, яке здійснювалося за допомогою дистанційної платформи Zoom протягом квітня-червня 2024 року, дозволило вважати достатнім такий розмір вибірки, охопити різноманітні погляди, забезпечити ефективний аналіз даних. Опитування було зосереджене на питаннях, пов'язаних з розумінням студентами сутності інформаційної грамотності, усвідомленням її значення у професійно-педагогічній діяльності, з'ясуванням проблем, які виникають під час опанування інформаційних знань, умінь, навичок, визначенням шляхів удосконалення зазначеного процесу (Таблиця 3, додаток 5).

Відповіді на перше питання щодо розуміння інформаційної грамотності свідчать про те, що більша частка учасників опитування – 67% від загальної кі-

лькості респондентів (20/30 відповідей) – розуміють цей феномен, правильно трактуючи його як комплекс теоретичних знань, практичних умінь й навичок у сфері пошуку, сприйняття, опрацювання інформації, необхідної для вирішення професійних завдань; 20% опитуваних (6/30 відповідей) зазначили, що мають обмежені знання про інформаційну грамотність, точно сформулювати поняття не можуть; 13% (4/30 відповідей) – затрудняються відповісти на це запитання, хоча розуміють, що подальша професійна діяльність відбуватиметься в інформаційному освітньому середовищі.

Відповіді на друге питання, яке стосувалося розуміння підпорядкованості ключових понять інформаційної сфери («інформаційна грамотність», «інформаційна компетентність», «інформаційна культура»), показали, що тільки 40% здобувачів освіти (12/30 відповідей) можуть пояснити відмінності між ними, причому 6 осіб зазначили, що досліджували це питання під час виконання навчальних завдань. Інші респонденти не змогли пояснити різницю чи зовсім не цікавилися цим питанням.

Третьє-п'яте питання про важливість оволодіння інформаційною грамотністю дали змогу констатувати, що всі учасники опитування усвідомлюють провідну роль навичок інформаційної грамотності для ефективної професійної діяльності викладача закладу вищої освіти, акцентують увагу на необхідності фундаментальної підготовки до роботи в середовищі базових інформаційних технологій, вважаючи цей процес одним з головних завдань закладів освіти в сучасних умовах. Респонденти (77%, 23/30 опитуваних) зазначили, що їхня інформаційна грамотність ще формується, пояснюючи це стислими термінами процесу, його залежністю від постійних технологічних змін. А також

зауважили, що хотіли б вступити до магістратури більш підготовленими до використання комп'ютерних програм для перероблення інформації.

Відповідаючи на шосте-восьме питання щодо шляхів формування інформаційної грамотності, всі студенти вказали, що вивчали окремі теми, пов'язані із взаємодією з інформацією, фрагментарно, в рамках обов'язкових (60% опитуваних (17/30 осіб) та вибіркового дисциплін – 40% (13/30 осіб). Опитувані наголосили на існуванні проблеми вибіркового дисциплін у закладах вищої освіти, пов'язаної з неможливістю реалізувати власний вибір щодо вивчення конкретних тем, які представлені в загальноуніверситетських каталогах вибіркового дисциплін, що пояснюється ресурсами ЗВО, обмеженнями, спричиненими визначеною кількістю студентів при вивченні дисципліни. Крім того, 43% магістрантів (13/30 осіб) зауважили, що формування інформаційної грамотності не завжди має цілеспрямований характер та залишається на рівні загальних рекомендацій, результатом чого є неспроможність майбутніх викладачів здійснювати самостійний пошук та опрацювання інформації, що змушує їх знаходити додаткові спеціалізовані курси для їх самостійного опрацювання.

Відповіді на дев'яте питання засвідчили, що магістранти оцінюють власний рівень інформаційної грамотності таким чином: високим рівнем володіють 47% опитуваних (14/30 осіб); середнім – 33% (10/30 осіб); низьким – 20% (6/30 осіб).

Формулюючи пропозиції щодо покращення процесу набуття інформаційної грамотності, всі респонденти зазначили, що це питання є особливо важливим для студентів педагогічного закладу освіти, тому що під час навчання вони не тільки залучаються до активного

пошуку, сприйняття, перероблення великих обсягів інформації для вирішення навчальних завдань, але готуються до реалізації інформаційної функції викладача, що передбачає передачу досвіду роботи з інформацією тим, хто навчається. Студенти-майбутні викладачі наголосили на потребі в допомозі у роботі з інформацією, зокрема щодо: розвитку навичок з використання нових інформаційних ресурсів; вибору для цього оптимальних засобів та технологій; пошуку інформації в Інтернеті за допомогою мета пошукових систем; визначення якості інтернет-сторінок; створення власних інформаційних ресурсів для збереження й висвітлення інформації тощо. З огляду на такі твердження, 90%, 27/30 магістрантів, вважають доцільним створення в освітньому середовищі закладу освіти спеціальної навчальної дисципліни «Інформаційна грамотність», 10% опитуваних (3/30 осіб) не змогли визначитися з відповіддю

Аналіз відповідей на останнє питання щодо перспектив розвитку власної інформаційної грамотності показав, що, на думку студентів, інформаційна грамотність є одним з основних інструментів в їхній подальшій професійній діяльності. Її становлення відбувається поступово, протягом усього життя, через постійне навчання та практику. Всі магістранти усвідомлюють необхідність безперервного удосконалення інформаційних умінь й навичок шляхом самоосвіти, а також в умовах формальної та неформальної освіти що забезпечить їхню успішну кар'єру та конкурентоспроможність на ринку праці.

Висновки. Інформатизація сучасного суспільства одним з головних завдань вищої педагогічної освіти визначає підготовку майбутнього викладача до швидкого сприйняття та перероблення великих обсягів інформації, оволодіння новітніми інформаційними технологіями, формування його інформаційної грамотності.

Нормативно-правове врегулювання цього процесу в Україні відбувається шляхом впровадження низки документів, що визначають, які інформаційні знання, уміння, навички має набути здобувач освіти для здійснення подальшої професійно-педагогічної діяльності, яким чином це відбувається (безпосередньо в рамках викладання дисциплін з інформаційних технологій шляхом включення їх в освітньо-професійну програму; опосередковано під час вивчення дисциплін щодо майбутньої спеціальності). Формування інформаційної грамотності уможливорює розуміння ролі інформації в сучасному світі; здатність до її знаходження та критичного оцінювання в інформаційному освітньому середовищі та забезпечує ефективне навчання та подальшу професійну діяльність.

Підвищенню рівня інформаційної грамотності магістрантів сприятиме створення спеціалізованих дисциплін з інформаційної грамотності в освітньому середовищі закладу вищої освіти.

Перспектива подальших досліджень вбачається в розробленні силабусу навчальної дисципліни «Інформаційна грамотність» для магістрантів з освітніх, педагогічних наук.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Рис. 1. Схема взаємозв'язків між поняттями «інформаційна грамотність», «інформаційна компетентність», «інформаційна культура»

Додаток 2 Таблиця 1

Компоненти інформаційної грамотності у трактуванні зарубіжних рамкових стандартів

Назва стандарту	Компоненти інформаційної грамотності
Стандарти вищої освіти з інформаційної грамотності (США, 2000)	<ol style="list-style-type: none"> Знання та розуміння ролі інформації в сучасному суспільстві; здатність визначати потребу в інформації. Здатність вибирати найбільш ефективні способи пошуку необхідної інформації Здатність знаходити, синтезувати інформацію. Здатність критично оцінювати інформацію та її джерела, включати вибрану інформацію у власну базу знань, систему цінностей, ефективно використовувати інформацію. Розуміння економічних, правових, соціальних аспектів, пов'язаних з використанням інформації; етичне та легальне використання інформації <p>Information Literacy Competency Standards for Higher Education. Retrieved from https://cutt.ly/teUackZq</p>

<p>Модель SCONUL «Сім стовпів інформаційної грамотності» (Велика Британія, 2011)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ідентифікація (здатність до визначення інформаційної потреби) 2. Сфера застосування (здатність до виявлення наявних знань та прогалів у знаннях щодо пошуку інформації) 3. Планування (здатність розробляти стратегії пошуку інформації) 4. Пошук (здатність отримувати доступ до джерел інформації, знаходити засоби для вилучення потрібної інформації) 5. Оцінювання (здатність до порівняння, критичного оцінювання інформації, коригування стратегії пошуку) 6. Керування (здатність до отримання інформації, її застосування та розповсюдження) 7. Застосування (здатність до використання інформації з різноманітних джерел для створення нових знань) <p>SCONUL's Seven Pillars of Information Literacy. Взято з https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf</p>
<p>Рамка цифрової Компетентності (DigComp 2.1) (Бельгія, 2017)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вміння шукати, фільтрувати дані, інформацію, цифровий контент 2. Вміння оцінювати дані, інформацію та цифровий контент 3. Вміння використовувати та управляти даними, інформацією, цифровим контентом <p>DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use Взято з https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC106281</p>
<p>Стратегія розвитку інформаційної й медійної грамотності (ЮНЕСКО, 2020)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення потреби в інформації та формулювання цієї потреби. 2. Знаходження відповідної інформації та отримання доступу до неї 3. Критична оцінка контенту з точки зору авторитетності, достовірності та актуальності 4. Знаходження й упорядкування інформації 5. Узагальнення та оперування отриманими з контенту ідеями 6. Передача власного розуміння нових відомостей аудиторії згідно з принципами етики, відповідальності у відповідній формі та середовищі 7. Вміння використовувати інформаційно-комунікаційних технологій для оброблення інформації <p>Media and information literacy: policy and strategy guidelines. Взято з https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225606</p>

Додаток 3
Таблиця 2

**Компоненти
інформаційної грамотності викладача закладу вищої освіти України**

Компоненти	Показники
<p>Перегляд, пошук, фільтрація інформації</p>	<p>Вміти формулювати інформаційні потреби, здійснювати пошук даних, інформації, контенту в інформаційних середовищах; створювати й оновлювати особисті стратегії пошуку</p>

Критичне оцінювання та інтерпретація даних	Вміти перевіряти достовірність і надійність джерел інформації, інформаційного контенту; розрізняти довірені інформаційні джерела від шахрайських
Управління даними	Вміти добирати, зберігати, систематизувати дані, інформацію, контент; накопичувати, упорядковувати та обробляти їх у структурованому інформаційному середовищі
Реалізація власних потреб за допомогою інформаційних технологій	Вміти використовувати інформаційні технології для здійснення професійної діяльності, самоосвіти; працювати з великими масивами даних, робити і презентувати висновки
Самореалізація в інформаційному суспільстві	Вміти розвивати здібності, набувати різноманітні навички в інформаційному середовищі для самовираження та самовдосконалення; адаптуватися до різних обставин

Додаток 4

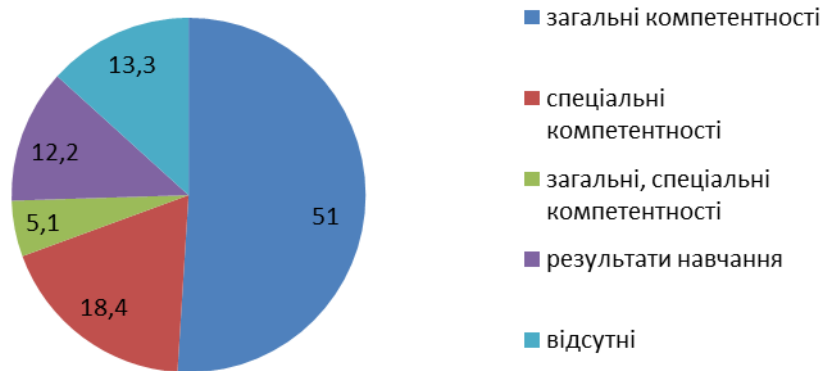

Рис. 2. Результати аналізу діючих національних стандартів вищої освіти для другого (магістерського) рівня вищої освіти (2018-2023 рр.) в контексті формування інформаційної грамотності здобувачів освіти

Додаток 5 Таблиця 3

Опитувальник щодо ставлення магістрантів до інформаційної грамотності

1.	Як Ви розумієте поняття «інформаційна грамотність»?
2.	Чи розрізняєте Ви поняття «інформаційна грамотність», «інформаційна компетентність», «інформаційна культура»?
3.	Чи важлива інформаційна грамотність Вам, як майбутньому викладачу?
4.	Чи вважаєте Ви інформаційну грамотність необхідним фактором формування готовності до реалізації інноваційної педагогічної діяльності та формування інформаційної грамотності здобувачів освіти, яких навчатиме?
5.	Чи важливим для Вас є набуття інформаційної грамотності в магістратурі?

6.	В межах яких навчальних дисциплін формувалася Ваша інформаційна грамотність в магістратурі?
7.	Чи була можливість вибору спеціальних навчальних дисциплін з інформаційної грамотності?
8.	Чи влаштовує Вас рівень професіоналізму викладачів, які були причетні до формування Вашої інформаційної грамотності?
9.	Оцініть рівень власної інформаційної грамотності. Чи достатнім є рівень інформаційних знань, умінь, навичок, опанованих Вами під час навчання?
10.	Ваші пропозиції щодо покращення процесу набуття інформаційної грамотності магістрантами спеціальності 011 – «Освітні, педагогічні науки».
11.	Чи розвиватиме Ви інформаційну грамотність після закінчення магістратури? Яким чином?

ЛІТЕРАТУРА

- Баловсяк Н. Х. (2006). Структура та зміст інформаційної компетентності майбутнього спеціаліста. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 4 (11). 3-6.
- Головань М. С. (2007). Інформатична компетентність: сутність, структура та становлення. Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 4. 62-69.
- Друшляк М. Г., Семенов О. М., Грона Н. В., Пономаренко Н. П., Семеніхіна О. В. (2022). Типологія інтернет-ресурсів для розвитку інфомедійної грамотності молоді. Інформаційні технології і засоби навчання. 88 (2) 1–22. <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4786>
- Затверджені стандарти вищої освіти (2021). Взято з <https://cutt.ly/reUagDsy>
- Затверджено стандарт на групу професій «викладачі закладів вищої освіти (2021). Взято з <https://cutt.ly/4eUagZMU>
- Іванов В. Ф., Волошенюк О. В. (2014). Медіаосвіта та медіа грамотність. Київ: Центр Вільної Преси. 431
- Концептуально-референта Рамка цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників (2021). Взято з https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2629-frame_pedagogical.pdf
- Макаренко Л. Л. (2008). Комп'ютерна грамотність: теорія і практика. Київ: Освіта України. 244.
- Національна рамка кваліфікацій – Україна (2021). Взято з https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-11/ukraine_ua.pdf
- Прудникова О. В. (2015). Інформаційна культура: концептуальні засади та світоглядний сенс. Х.: Право. 352.
- Рамський Ю. С. (2013). Методична система формування інформаційної культури майбутніх вчителів математики. (Дис. докт. пед. наук) Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ.
- Савченко З. В. (2011). Зміни у навчальному процесі для підвищення інформаційної грамотності та культури використання інтернет-ресурсів. Інформаційні технології в освіті. 9. Херсон: Видавництво ХДУ. Взято з <https://lib.iitta.gov.ua/466/>
- Тихонова Т. (2015). Дидактичний аналіз понять «інформатична компетентність» та «інформаційна культура». Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 1. 91–100. Взято з <https://cutt.ly/reUahwMP>

- Спірін О. М., & Вакалюк Т. А. (2019). Формування інформаційно-комунікаційної компетентності бакалаврів інформатики щодо використання хмаро орієнтованого навчального середовища. Інформаційні технології і засоби навчання. 72(4). 226-245.
- Султанова Л. Ю., Тринус О. В. (2021) Професійне самовдосконалення майбутніх педагогів у контексті Нової української школи: Кропивницький: Імекс-ЛТД.
- Тринус О. В. (2019). Методологічні підходи до самовиховання вчителя. Імідж сучасного педагога. 4(187). 28–32.
- Addison C., Meyers E. (2013). Perspectives on information literacy: A framework for conceptual understanding. Information Research. 18(3). Взято з <https://informationr.net/ir/18-3/colis/paperC27.html>
- Brandt S. (2001). Information Technology Literacy: Task Knowledge and Mental Models. Library trends 50 (1). 73-86. Взято з <https://core.ac.uk/download/pdf/4817716.pdf>
- Bruce C. (2003). Seven faces of information literacy. Взято з <http://crm.hct.ac.ae/events/archive/2003/speakers/bruce.pdf>
- Buzzetto-Hollywood N., Wang H., Elobeid M., & Elobeid M. (2018). Addressing information literacy and the digital divide in higher education. Interdisciplinary Journal of e-Skills and Lifelong Learning. 14. 77-93. <http://dx.doi.org/10.28945/4029>
- Campbell S. (2008). Defining information literacy in the 21st century. Information Literacy. Взято з <https://cutt.ly/5eUahdgY>
- CILIP Definition of Information Literacy (2018). Взято з <https://cutt.ly/weUahET1>
- Cope B., Kalantzis M. (2000). Multiliteracies: Literacy Learning and the Design of Social Futures. London and New York: Routledge. Взято з https://www.academia.edu/1241996/Multiliteracies_Literacy_learning_and_the_design_of_social_futures
- Drushlyak M. G., Semenog O. M., Budianskyi D. V., Sotska H. I., Trynus O. V., Semenikhina O. V. (2022) The use of digital technologies for the development of pre-service teachers' rhetorical skills: the experience of Ukraine. 45th Jubilee International Convention on Information, Communication and Electronic Technology, MIPRO 2022 – Proceedings. 604–608. <https://ieeexplore.ieee.org/document/9803713>
- Hoffman M., & Blake J. (2003). Computer literacy: Today and tomorrow. Journal of Computing Sciences in Colleges. 18(5). 221–233. Взято з https://www.researchgate.net/publication/228685085_Computer_literacy_Today_and_tomorrow
- Head A., Fister B., Geoffrey S., & MacMillan M. (2022). The Project Information Literacy Retrospective: Insights from more than a decade of information literacy research, 2008-2022 (12 October 2022). Взято з <https://cutt.ly/ieUahDK9>
- Hepworth M. (2000) Approaches to providing information literacy training in higher education: challenges for librarians. The New Review of Academic Librarianship. 6(1). 21-34. <https://doi.org/10.1080/13614530009516799>
- Global Standards for Media and Information Literacy Curricula Development Guidelines (2019). Взято з <https://cutt.ly/meUah3wb>
- Grizzle A., Moore P., Dezuanni M., Asthana S, Wilson C.,Banda F., Onumah C. (2020). Media and information literacy: policy and strategy guidelines. Взято з <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225606>

- Information Power: Building Partnerships for Learning (1998) Взято з <https://www.ala.org/Template.cfm?Section=infopower>
- Information for All Programme (2006). Взято з <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000150279>
- Katz I. (2007). Testing Information Literacy in Digital Environments: ETS's iSkills Assessment. *Information Technology and Libraries*. 26(3), 3–12. <https://doi.org/10.6017/ital.v26i3.3271>
- Lau J. (2006). Guidelines on information literacy for lifelong learning. Взято з <https://cutt.ly/geUah6nG>
- McKenzie J. (1997). The Information Literate School Community. *The Educational Technology Journal*. 8 (1). Взято з <http://www.fno.org/sept98/infolit.html>
- Media and information literacy Взято з <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000265509>
- Muzyka O., Chernyshova A., Bytkivska Y., Trynus O., Kravtsova M., & Datsiuk T. (2023). Distance Learning in the Context of E-Learning: Trends of Postmodern Society. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 15(2). 375-387. <https://doi.org/10.18662/rrem/15.2/739>
- Rader H. (2001). Faculty-Librarian Partnerships to Teach Information Skills for the 21st Century. Взято з https://cs.emis.de/LNI/Proceedings/Proceedings13/78_Facul-LibPartntoTeach.pdf
- Santos M. R., & Gomes M. M. F. (2023). Lifelong Digital Learning: «Computer Literacy», «Digital Literacy» and «Digital Competence» As Dimensions For Digital Skills. *Revista De Gestão Social e Ambiental*. 18(1). e04403. Взято з <https://doi.org/10.24857/rgsa.v18n1-028>
- Shapiro J., & Hughes S. (1996). Information Literacy as a Liberal Art: Enlightenment Proposals for a New Curriculum. Взято з <http://net.educause.edu/apps/er/review/reviewArticles/31231.html>
- Zurkowski P. (1999). The information service environment relationships and priorities. Взято з <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED100391.pdf>

REFERENCES

- Balovsiak N. Kh. (2006). Struktura ta zmist informatsiinoi kompetentnosti maibutnoho spetsialista. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*. 4 (11). 3-6.
- Holovan M. S. (2007). Informatychna kompetentnist: sutnist, struktura ta stanovlennia. *Informatyka ta informatsiini tekhnolohii v navchalnykh zakladakh*. 4. 62-69.
- Drushliak M. H., Semenoh O. M., Hrona N. V., Ponomarenko N. P., Semenikhina O. V. (2022). Typolohiia internet-resursiv dlia rozvytku infomediinoi hramotnosti molodi. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*. 88 (2) 1–22. <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4786>
- Zatverdzeni standarty vyshchoi osvity (2021). Vziato z <https://cutt.ly/reUagDsy>
- Zatverdzheno standart na hrupu profesii «vykladachi zakladiv vyshchoi osvity (2021). Vziato z <https://cutt.ly/4eUagZMU>
- Ivanov V. F., Volosheniuk O. V. (2014). *Mediaosvita ta media hramotnist*. Kyiv: Tsentr Vilnoi Presy. 431

- Kontseptualno-referenta Ramka tsyvrovoi kompetentnosti pedahohichnykh y naukovopedahohichnykh pratsivnykiv (2021). Vziato z [https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2629-frame pedagogical.pdf](https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2629-frame_pedagogical.pdf)
- Makarenko L. L. (2008). Komp'uterna hramotnist: teoriia i praktyka. Kyiv: Osvita Ukrainy. 244.
- Natsionalna ramka kvalifikatsii – Ukraina (2021). Vziato z https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-11/ukraine_ua.pdf
- Prudnykova O. V. (2015). Informatsiina kultura: kontseptualni zasady ta svitohliadnyi sens. Kh.: Pravo. 352.
- Ramskyi Yu. S. (2013). Metodychna systema formuvannia informatsiinoi kultury maibutnikh vchyteliv matematyky. (Dys. dokt. ped. nauk) Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova, Kyiv.
- Savchenko Z. V. (2011). Zminy u navchalnomu protsesi dlia pidvyshchennia informatsiinoi hramotnosti ta kultury vykorystannia internet-resursiv. Informatsiini tekhnologii v osviti. 9. Kherson: Vydavnytstvo KhDU. Vziato z <https://lib.iitta.gov.ua/466/>
- Tykhonova T. (2015). Dydaktychnyi analiz poniat «informatychna kompetentnist» ta «informatsiina kultura». Vidkryte osvitnie e-seredovyshe suchasnoho universytetu. 1. 91–100. Vziato z <https://cutt.ly/reUahwMP>
- Spirin O. M., & Vakaliuk T. A. (2019). Formuvannia informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti bakalavriv informatyky shchodo vykorystannia khmaro oriietovanoho navchalnoho seredovyscha. Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia. 72(4). 226-245.
- Sultanova L. Yu., Trynus O. V. (2021) Profesiine samovdoskonalennia maibutnikh pedahohiv u konteksti Novoi ukrainskoi shkoly: Kropyvnytskyi: Imeks-LTD.
- Trynus O. V. (2019). Metodolohichni pidkhody do samovykhovannia vchytelia. Imidzh suchasnoho pedahoha. 4(187). 28–32.
- Addison C., Meyers E. (2013). Perspectives on information literacy: A framework for conceptual understanding. Information Research. 18(3). Vziato z <https://informationr.net/ir/18-3/colis/paperC27.html>
- Brandt S. (2001). Information Technology Literacy: Task Knowledge and Mental Models. Library trends 50 (1). 73-86. Vziato z <https://core.ac.uk/download/pdf/4817716.pdf>
- Bruce C. (2003). Seven faces of information literacy. Vziato z <http://crm.hct.ac.ae/events/archive/2003/speakers/bruce.pdf>
- Buzzetto-Hollywood N., Wang H., Elobeid M., & Elobeid M. (2018). Addressing information literacy and the digital divide in higher education. Interdisciplinary Journal of e-Skills and Lifelong Learning. 14. 77-93. <http://dx.doi.org/10.28945/4029>
- Campbell S. (2008). Defining information literacy in the 21st century. Information Literacy. Vziato z <https://cutt.ly/5eUahdgY>
- CILIP Definition of Information Literacy (2018). Vziato z <https://cutt.ly/weUahET1>
- Cope B., Kalantzis M. (2000). Multiliteracies: Literacy Learning and the Design of Social Futures. London and New York: Routledge. Vziato z [https://www.academia.edu/1241996/Multiliteracies Literacy learning and the design of social futures](https://www.academia.edu/1241996/Multiliteracies_Literacy_learning_and_the_design_of_social_futures)

- Drushlyak M. G., Semenog O. M., Budianskyi D. V., Sotska H. I., Trynus O. V., Semenikhina O. V. (2022) The use of digital technologies for the development of pre-service teachers rhetorical skills: the experience of Ukraine. 45th Jubilee International Convention on Information, Communication and Electronic Technology, MIPRO 2022 – Proceedings. 604–608. <https://ieeexplore.ieee.org/document/9803713>
- Hoffman M., & Blak J. (2003). Computer literacy: Today and tomorrow. Journal of Computing Sciences in Colleges. 18(5). 221–233. Vziato z https://www.researchgate.net/publication/228685085_Computer_literacy_Today_and_tomorrow
- Head A., Fister V., Geoffrey S., & MacMillan M. (2022). The Project Information Literacy Retrospective: Insights from more than a decade of information literacy research, 2008-2022 (12 October 2022). Vziato z <https://cutt.ly/ieUahDK9>
- Hepworth M. (2000) Approaches to providing information literacy training in higher education: challenges for librarians. The New Review of Academic Librarianship. 6(1). 21-34. <https://doi.org/10.1080/13614530009516799>
- Global Standards for Media and Information Literacy Curricula Development Guidelines (2019). Vziato z <https://cutt.ly/meUah3wb>
- Grizzle A., Moore P., Dezuanni M., Asthana S, Wilson C.,Banda F., Onumah C. (2020). Media and information literacy: policy and strategy guidelines. Vziato z <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225606>
- Information Power: Building Partnerships for Learning (1998) Vziato z <https://www.ala.org/Template.cfm?Section=infopower>
- Information for All Programme (2006). Vziato z <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000150279>
- Katz I. (2007). Testing Information Literacy in Digital Environments: ETSS iSkills Assessment. Information Technology and Libraries. 26(3), 3–12. <https://doi.org/10.6017/ital.v26i3.3271>
- Lau J. (2006). Guidelines on information literacy for lifelong learning. Vziato z <https://cutt.ly/geUah6nG>
- McKenzie J. (1997). The Information Literate School Community. The Educational Technology Journal. 8 (1). Vziato z <http://www.fno.org/sept98/infolit.html>
- Media and information literacy Vziato z <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000265509>
- Muzyka O., Chernyshova A., Bytkivska Y., Trynus O., Kravtsova M., & Datsiuk T. (2023). Distance Learning in the Context of E-Learning: Trends of Postmodern Society. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala. 15(2). 375-387. <https://doi.org/10.18662/rrem/15.2/739>
- Rader N. (2001). Faculty-Librarian Partnerships to Teach Information Skills for the 21st Century. Vziato z https://cs.emis.de/LNI/Proceedings/Proceedings13/78_Facul-LibPartntoTeach.pdf
- Santos M. R., & Gomes M. M. F. (2023). Lifelong Digital Learning: «Computer Literacy», «Digital Literacy» and «Digital Competence» As Dimensions For Digital Skills. Revista De Gestão Social e Ambiental. 18(1). e04403. Vziato z <https://doi.org/10.24857/rgsa.v18n1-028>
- Shapiro J., & Hughes S. (1996). Information Literacy as a Liberal Art: Enlightenment Proposals for a New Curriculum. Vziato z <http://net.educause.edu/apps/er/review/reviewArticles/31231.html>

Zurkowski P. (1999). The information service environment relationships and priorities.
Vziato z <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED100391.pdf>

Про автора(-ів)

Галина Сотська, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заступник директора з науково-експериментальної роботи, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Олена Тринус, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, вчений секретар, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

About the author(s)

Halyna Sotska, Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor, Corresponding Member of NAES Ukraine, Vice-Director of Scientific and Experimental Work, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the NAES of Ukraine.

Olena Trynus, PhD in Pedagogy, Associate Professor, Scientific Secretary, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the NAES of Ukraine.

Received: 15.06.2024
Accepted: 10.07.2024